

7.9 Cesty

Listopad 1989 otevřel možnosti cestovat za hranice. Omezením nových možností ovšem byl směnný kurs koruny. Znamenal, že naše příjmy byly v porovnání se západem nesmírně malé, a tak na západě bylo pro nás velice draho (velmi hrubě odhadnuto 1:3 až 1:5). A tak Češi vyjízděli vybaveni z domova zásobami jídla, připraveni na improvizované spaní, a pokud jde o náklady na dopravu, dobře na tom byli – pokud nejeli daleko – automobilisté a motoristé, a úžasným usnadněním byly zaměstnanecké jízdenky FIP, které umožňovaly volné jízdy na příslušné zahraniční železnici 4 dvojice po sobě následujících dnů; platily ovšem jen pro jednu návštěvu příslušné země. Do většiny západoevropských zemí¹ jsme měli tyto výhody my zaměstnanci dráhy (do Rakouska byly takové jízdenky dokonce tři ročně), kdežto pro rodinné příslušníky (manželku, děti) je poskytovaly jen některé železnice (Rakousko, Maďarsko, Itálie, Španělsko, Portugalsko, státy Beneluxu, Irsko, Polsko, Maďarsko), kdežto jiné nikoli; mezi nimi byla Spolková republika Německa, Francie, Velká Británie, Skandinávské státy včetně Dánska a další. Kromě toho zaměstnanci i rodinní příslušníci si mohli požádat o průkazku opravňující ve všech zemích, které podepsaly příslušnou smlouvu, poloviční jízdné. Své rodinné cestování jsme přizpůsobili systému jízdních výhod.

Naše první využití volné státní hranice nebylo spojeno s přeshraniční cestou vlakem. O tzv. jarních prázdninách, které měla naše děvčata v jiném týdnu než Evinka, jsem se rozhodl udělat s nimi dva jednodenní kulturně poznávací výlety. První z nich, jen s Jitkou a s Petrou, měl jako hlavní cíl Trocnov, druhý, inspirovaný televizním seriálem o F. L. Věkovi, se všemi třemi, Dobrušku. Cestou do Trocnova jsme se zastavili v Českých Velenicích a odtud se zašli podívat na náměstí do **Gmündu**, s Dobruškou jsme ještě navštívil Nové Město nad Metují a Náchod, přičemž cestou mezi posledními dvěma zmíněnými městy jsme se v údolí Peklo zastavili ve stejnojmenné restauraci, jejíž "pekelná" výzdoba (masky či i dokonce figury čertů) byla příjemným zpestřením výletu.

Zbýval mi ještě den staré dovolené, a tak jsem se vybavil volnou jízdenkou FIP a přiměřenou zásobou potravin a vydal se na **okružní cestu Rakouskem** včetně využití peáže Itálií. Předpokládal jsem, že se do Rakouska o prázdninách vypravíme ve větší sestavě, avšak vědom si toho, že pro tamní železnice mám tři volné jízdenky, jsem si dovolil jednu vypotřebovat. Italskou volnou jízdenku jsem moudře pošetřil na léto. Cestu jsem absolvoval v pátek a v sobotu, ujel jsem hodně, viděl jsem z vlaku hodně, avšak na prostředí měst mimo vlak a nádraží už mnoho času nezbývalo. Okružní trasa byla: Praha – České Budějovice – Linz – Salzburg – Zell am See – Kitzbühel – Innsbruck – Bregenz – Innsbruck – Brennero – Fortezza – San Candido – Sillian – Lienz – Spittal/Drau – Villach – Leoben – Semmering – Wien – Břeclav – Brno – Praha.

¹ Jízdní výhody pro země sovětského bloku byly koncipovány jinak, avšak po r. 1989 se aspoň v Polsku, Maďarsku a samozřejmě v bývalém východním Německu uplatňoval také systém FIP

Když jsme se r. 1989 vraceli z Británie a stavovali se v Norimberku, koupili jsme si tam barevný televizor a snad ještě magnetofon-dvojče a jsouce cizími státními příslušníky, byli jsme tam osvobozeni od placení DPH. Tedy přesněji: zaplatit jsme ji museli, ale dali nám dobropis, na základě něhož jsme si v kterékoli pobočce Raiffeisenbank mohli částku vyzvednout. Nevím proč jsme tak neučinili hned; doma nám dobropis byl celkem k ničemu, neboť dotyčná banka tehdy ještě v Československu pobočky neměla. A tak jsem využil návštěvu Salzburgu, příslušnou pobočku tam vyhledal a s potěšením kvitoval skutečnost, že mám v kapse přece jen o trochu více.

Ze Salzburgu do Innsbrucku jezdí většina rychlíků peáží přes Německo, já jsem dal přednost delší cestě alpskou krajinou přes Zell am See a Kitzbühel. Prošel jsem se podvečerním a večerním Innsbruckem, obdivoval jsem se výhledům z velkoměstského centra na velehory, bylo to úchvatné. Přiblížila se noc, sám, v cizině, nemohu říci, že by na mne nedopadala jakási bázeň či obavy. Bylo to pro mne úplně něco nového, jakékoli zkušenosti jsem postrádal. Rozhodl jsem se zajet do vorarlberského hlavního města **Bregenz** a zase zpátky. Město samo stálo za vidění, k rakouské čistotě a upravenosti se zde přidávalo cosi dalšího, co neumím popsat a asi nazval duchem Švýcarska. Moc rád jsem se procházel po břehu **Bodamského jezera**, které pro mne bylo do té doby symbolem daleké, nedosažitelné ciziny, na jehož břehu byl upálen Mistr Jan Hus. Tehdy jsem nepomyslel, že ještě v témže roce se po něm s Evinkou a dvěma staršími dcerkami svezu lodí. – Večer přešel v noc a já jsem si představoval, že zajdu na nádraží a tam počkám do odjezdu prvního ranního vlaku do Innsbrucku. Tato naivní představa nakonec vyšla, ale nebylo to jednoduché. Nádraží se totiž v noci na několik hodin (asi tři, nevzpomínám si) zavíralo, což byl jev pro mne zcela neznámý. V Chebu sice policajti hlídali, aby lidé odjeli nejbližším vlakem, ale nenechat v klidu na nejbližší vlak čekat – to jsem si neuměl představit. Venku byla zima, na lavičce by příjemně nebylo. Nakonec mi dovolili na nádraží počkat, ale zamkli mě v čekárně bez přístupu k záchodu. Tehdy vše dopadlo dobře, odpočinul jsem si a prvním vlakem odjel do Innsbrucku. Dnes bych takové řešení zařadil do kategorie hororu. – Z Innsbrucku jsem pokračoval peážním vlakem přes Fortezzu či Franzenfeste², kde jsem si pomyslel, v jak krásné krajině byl internován Karel Havlíček Borovský (Brixen je odtud cca 10 km na jih), do hlavního města Východního Tyrolska Lienz, kde jsem se chvíli prošel a pokračoval ve své okružní cestě přes Korutany až do Vídně. Cestou jsem si projel krásný **Semmering** se spoustou tunelů avšak také s negativním dopadem na můj organismus – změna tlaku v důsledku rychlého klesání vyvolala krvácení z nosu, takže závěr cesty – návštěvu Vídně – jsem si už neužil, jak bych si býval přál.

Má okružní cesta Rakouskem na oslavu uvolnění hranic se stala inspirací pro srpnovou týdenní dovolenou s Evinkou, Jitunkou a Petrunkou. Než se ke vzpomínkám na ni dostanu, zmíním se ještě o červenci, kdy jsme po týdenní rodinné dovolené v Evangelickém středisku v Chotěboři přijali (v plném počtu pěti lidí) pozvání mé

² Jižní Tyrolsko je součástí Itálie, přičemž se zde používá jak italština, tak němčina

spolupracovnice **Jitky Bendové**, která bydlila v Modřanech, avšak pocházela z **Bzence**, kde žili její rodiče a asi půl kilometru od nich měla prázdný domek se zahrádkou, který nám dala k dispozici. Byla to úžasně odpočivná dovolená, měli jsme i k dispozici plody zahrady; navštívili jsme Čachtice, Strážnici, Uherské Hradiště, Luhačovice (tam jsme byli na bohoslužbách, kam nás z Uherského Hradiště odvezl br. farář Jan Hudec), díky Olišarům (Jitčiny rodičům) jsme navštívili několik vinných sklepů, jak těch profesionálních, tak i Olišarovic po rodinném domkem, kde měli koutek k sedění u vína hned vedle hromady uhlí. Zážitkem byla návštěva hradu Čachtice, kam jsme stoupali od vlaku z Višňového do vysokého kopce a při tom ztratili značku – vrátit se jsme si netroufali (dolů to bývá obtížnější než nahoru) a vzhůru se zdálo, že už není kudy jít. Nakonec jsme stoupání necestou zvládli a zříceninu hradu, připomínající legendami opředenu krvežíznivou hraběnkou Alžbětu Báhoryovou, jsme si zaslouženě prohlédli.

V poslední hodině pondělka 13. srpna 1990 jsme vyjeli přes Bratislavu (to tehdy ještě nebyla cizina) do Vídně na dnes již neexistující Jižní nádraží, a odtud dalším vlakem do korutanského **Villachu** (český název Bělák už prakticky zaniknul). Zde jsme ponejprv využili služeb informačního centra, která tehdy ve městech běžně byla a dobře sloužila. Bylo asi 300 m od nádraží směrem k centru a tam nám zajistili dva dvoulůžkové pokoje v hotelu blízko nádraží i infocentra. Trochu smůla byla, že pokoje nebyly vedle sebe a v pavlačovém hotelu bydlili i nějací "snědí" hosté, nicméně ubytování proběhlo v klidu, děvčata měla jeden pokoj a my druhý. Pokoje měly sprchový kout, na záchody se chodilo z pavlače. Tetička Bohunka nám na tuto i další cesty vydatně přispěla, nicméně stejně bylo třeba hledat ubytování levné – a tedy i skromné. Prochodili jsme Villach, zajeli se podívat do Lienz a do Spittalu s renesančním zámekem Porcia, a podnikli jsme jeden velký vlakový výlet – do **Benátek**. Vlak z Villachu odjížděl před čtvrtou hodinou ranní, jenže přijel tam zcela přeplněný. Možná ne tak doslova, některá kupé nebyla plně obsazena, avšak ti, kdo tam byli, k sobě nikoho nepustili. A průvodčí jen krčil rameny. Nakonec jsme se vešli do vozu mířícího do Terstu, kde nás postili do svého služebního kupé celníci. Znamenali t v Tarvisiu přestupovat, jenže tam nějaké vozy do Benátek připojili, a tak jsme nakonec, jen asi s 15minutovým zpožděním, k cíli dojeli. Hned před nádražím Sta Lucia jsme použili jejich typickou "MHD" a lodí po Canale Grande jeli na náměstí Svatého Marka. Vidět Benátky byl veliký zážitek, i když většina kostelů byla zavřených či se měly otevírat až po 15. hodně, kdy jsme už měli nastoupit cestu zpět, tentokrát bez tlačence, avšak zas s dvěma přestupy, v Udine a v Tarvisiu. Přitom v **Udine** jsem měl možnost na nádraží vidět veřejnosti sloužící automatický informační systém s možností výstupu na obrazovku i na papír.

Následující den po výletu do Benátek jsme opustili Korutanský Villach a přemístili se vlakem přes Schwarzach–St. Veit do tyrolské metropole **Innsbrucku**. Sympatická informační kancelář tam byla hned na nádraží a odtud nás poslali do

nedalekého hotelu Riese Haymon³ (jižní konec vnitřního města), kde jsme měli v přízemí dva příjemné pokoje vedle sebe, v jednom zas bydlela děvčata a v druhém Evi se mnou. Okna byla orientována do ulice, avšak měla mříže, a tak jsme se nějaké nevíтанé návštěvy nemuseli bát.

Innsbruck nás nadchnul, ale nezapomněli jsme ani na výlety do vzdálenějšího okolí. V Kufsteinu na nás udělalo velký dojem krásné, přímo majestátní gymnázium, zajeli jsme na rakouskou jízdenku až do **bavorského Lindau**, odkud jsme lodí po Bodamském jezeře (platili jsme 50% jízdné, železniční průkazka na slevu platila i pro loď) dojeli do mně už známého dost snobského a nesmírně drahého Bregenzu, kde připravovali na jezeře divadelní scénu, snad pro Wagnerova Bludného Holanďana, využili jsme i železniční spojení na jih a vyjeli si ještě jednou do Itálie, tentokrát do **Verony**. Zážitkem byla už cesta Brennerským průsmykem, nad "Havlíčkovým" Brixenem, který bylo z vlaku docela dobře vidět a pak měnící se krajinou z horské po vinařskou a v různých nadmořských výškách bohatou na hrady či zříceniny na kopcích. Verona se nám úžasně líbila, prošli jsme si centrum, podívali se na kapuletovský dům a vychutnávali si atmosféru tohoto historicky bohatého, avšak proti Benátkám vlídnějšího města. Tehdy jsme netušili, že příští rok tam strávíme několik dní.

Cíl jednoho zdařilého výletu byl hned nad Innsbruckem – kaskádní třístupňovou lanovkou na horu **Hafelekar**⁴. Myslím, že jejích **2 333 m n.m.** jsme nikdy nepřekonali. První stupeň lanovky je pozemní, další dva jsou tvořeny zavěšenými kabinami. Uprostřed prvního je stupně je zastávka k alpské ZOO, kterou jsme na zpáteční cestě navštívili. Rozhled z vrcholu byl úchvatný, avšak to, že i tam nás zlobilo horko, bylo určitým zklamáním. Teplota vzduchu asi nepřesahovala výrazně 20 °C, avšak sluneční svit a jasná obloha spolu s absencí jakéhokoli stínu udělaly své.

Domů jsme se vraceli opět přes Vídeň, avšak odtud jsme volili nejkratší trasu přes Gmünd. Noční vlak z Innsbrucku do Vídně příjemný nebyl, ani spolucestující v něm (měli jsme místa k sedění), a i zpoždění nám k svěžesti nepřidalo. Ceny rakouské městské hromadné dopravy nám však tehdy připadaly tak vysoké, že nás téměř ani nenapadlo ji použít k přemístění ze Západního nádraží na Nádraží Františka Josefa. Ve Vídni jsme obstarali nějaké nákupy, někde v obchodech bylo možné se domluvit česky. Myslím, že jsme si cestou také dopřáli návštěvu nějaké cukrárny, a s

³ Obr Haymon byl podle tradice zakladatel premonstrátského opatství ve Witten na jihu Innsbrucku, opředěn různými legendami, žil někdy v druhé polovině prvního tisíciletí, pokřtěn biskupem v Churu. Hotel Riese Haymon byl při těchto našich rodinných cestách jediným, kde k noclehu poskytovali snídaní formou švédského stolu. Asi měli s krajany špatné zkušenosti, ale to, jak jedna zaměstnankyně sledovala, zda si něco neodnášíme, příjemné opravdu nebylo.

⁴ V žádném jiném městě není hranice mezi městem a horskou přírodou tak tenká jako v Innsbrucku. Lanovou dráhou se dostanete do hor z centra Innsbrucku zhruba za 20 minut. Cesta začíná u stanice, která je poblíž samotného historického srdce města a leží 560 metrů nad mořem. Čím více stoupáte nahoru, tím víc je ruch města nahrazován klidem přírody. Ve výšce 2256 metrů nad mořem, kde se nachází cílová stanice, se můžete těšit na nezapomenutelnou kombinaci přírody, relaxace a moderní architektury. Naskytné se vám úchvatný výhled jak na město, tak na nedotčenou přírodu. <https://ara.cz/rakousko/innsbruck/lanova-draha-na-hafelekar>

batohy a plánem Vídně při ruce těch asi 7 či 8 km absolvovali (nejkratší cestou, která se centra dotýká jen na jeho severozápadě, to je cca 5,5 km).

Výlety z Rakouska do Itálie nás inspirovaly k tomu, že jsme tam příští rok (1991) jsme už v plném počtu pěti vyrazili, a rovnou až na Sicílii. Dříve bych se však měl zmínit ještě o jednodenní návštěvě **Berlína**, kam jsme se s Petrunkou a Radunkou na sobotu **22. prosince 1990** vydali. Mezistátní noční rychlík Meridián, jedoucí odkudsi z Balkánu, měl asi 150 minut zpoždění, avšak cestu jsme nevzdali a aspoň jsme měli po starosti, co dělat v Berlíně v brzkém ránu. Jako trofej jsme si chtěli přivést nějaký zbytek berlínské zdi. Na exponovaných místech už po ní nebylo ani památky, ale naštěstí jsem si její někdejší polohu dost pamatoval, a tak z nějakého odlehlejšího místa jsme si pár kousků přivezli. Prošli jsme nejznámější místa z centra (ta byla v bývalém východním Berlíně), v parku za Braniborskou bránou, kde se prodávaly pomalované kousky zbořené zdi a součásti výzbroje sovětské armády, jsme navštívili dětské hřiště, došli jsme až k zoo a zřejmě jako před námi mnozí naši krajané jsme pěšinou došli k plotu zoo, abychom aspoň pohledem pozdravili nějaké exponáty, myslím, že šlo o plameňáky. Já jsem si se zájmem prohlédl nádraží Bln-Zoologische Garten, mně známé nejen z map a jízdních řádů, nýbrž i z literatury, především z Kästnerova Emila a detektivů, ale také z románu *Kai Hermann - Horst Rieck: My děti ze stanice ZOO*, zachycující osobní vzpomínky bývalé narkomanky *Christiane Very Felscherinow*, vztahující se především k tomuto místu tehdejšího Západního Berlína. Povožili jsme se S-Bahn, podívali se zbytky Anhaltského nádraží a v brzkém odpolední nastoupili do rychlíku Panonia, který nás příjemně, pohodlně a v rozumnou dobu dovezl do Prahy.

V červenci 1991 jsme poprvé vyrazili na zahraniční dovolenou v plném počtu. Chtěli jsme z **Itálie** vidět co nejvíce, stále jsme si neuměli představit, že volné cestování přes hranice není jen něco dočasného, a pak jsme nevěděl, zda se nějak nezredukuje dražší výhody. Itálie je velká země, takže jsme museli moudře hospodařit s kupóny na volných jízdenkách. A do našich plánů jsme museli promítnout i osobní fyzické (a i psychické) možnosti, související se spánkem, jídlem apod. Vyrazili jsme z Prahy přes Vídeň, odkud jsme použili přímý vlak přes Tarvisio do Říma. Alpskou krajinu jsme pozorovat nemohli, protože jsme tudy projížděli v noci. Při průjezdu Toskánskem jsme ve voze cítili silný zápach původu nikoli biologického. Cosi se pod vozem pánilo či hořelo. Zásah znamenal určité zpoždění, nicméně kolem poledne jsme v **Římě** byli. Liry jsme ovšem neměli a potřebovali využít nádražní směnárnou. Asi jsme neměli jinou možnost než tam vystát frontu, neboť byla neděle a banky byly zavřené. Při pomýšlení, jak se v současné době liší kursy na pražském hlavním nádraží od těch, jichž používají nedaleké směnární, myslím, že jinde by za méně liber bylo více lir, jenže ono vhodné "jinde" jsme neznali a možná ani neexistovalo. V možnost navštívit vatikánskou obrazárnu jsme moc nedoufali, ale těšili jsme se, že někde na stinném místě ve vatikánských zahradách poobědváme. Zcela v rozporu s evangelijním učením však ve **Vatikánu** kromě katedrály Sv. Petra nebylo nic prostým příchozím přístupného. A před Sv. Petrem jsme se setkali s jevem, který sice v Itálii není neobvyklý, avšak na nás působil dost hrozně: kontrola "mravnosti oděvu". Řešilo se to

různě. A tak paní v šortkách tam nebyla vpuštěna, avšak poté co si kolem pasu natáhla jakési pánské tričko (interpretované asi jako sukně), tak už ji vstup nebyl odpírán. Interiér S. Petra působil velικάšsky, rozhodně to nebylo místo nabízející nějaký duchovní prožitek. Vatikán jsme v úmorném vedru obešli, spokojili se pro polední konzumaci jídla z vlastních zásob jen s velmi nedokonalým stínem (stále se všemi zavazadly), prošli jsme se kolem nejvýznamnějších římských památek (Kolosseum, Andělský hrad, fontána di Trevi, Piazza di Spagna a další) a při té příležitosti mi zřejmě skupina malých kluků mávajících rozloženými novinami ukradla z kapsy peněženku; pár tisíc lir jsme snadno oželeli, ovšem zavíracích špendlíků, o něž jsme též přišli, nám bylo líto. Večer jsme Řím celkem rádi opustili a jeli vlakem do **Syrakus**; cestu trajektem z Villy St. Giovanni do Messiny jsme absolvovali ve vlaku.

Informační kancelář, snad byla přímo na syrakuském nádraží, nezklamala a zajistila nám ubytování v nedalekém poměrně levném hotelu. Před ním byl stánek se zeleninou, kde Radunce (a mně) prodavač dal ochutnat nám neznámé ovoce – čerstvé fíky. Z hotelu jsme pohodlně navštívili místa, která jsme chtěli vidět – archeologické muzeum, vykopávky s římským amfiteátre a zvláštním skalním útvarem – Dionýsovým uchem, podívali jsme se na **Archimédovu hrobku**, viděli moderní kostel sv. Lucie, prošli si starobyrou ostrovní část města Ortidžu, kde jsme viděli velký kostel přestavěný z pohanského chrámu (s podobným řešením jsme se pak setkávali i jinde). Všimli jsme si subtropické vegetace, na Ortidže jsme dokonce měli možnost vidět růst papyrus, na zahradě archeologického muzea rostly okrasné pomeranče (jeden jsem ochutnal, k jídlu nebyl); a jižní formy života se netýkaly jen rostlin – v areálu vykopávek jsme zahlédli i opičku. Nové pro nás bylo vidět různé pouliční prodavače ryb a mořských plodů. Krásné dojmy ze Syrakus byly však překrývány obavami či strachem; Sicílie byla známa jako působiště mafie, a i když centrem její činnosti mělo být Palermo, obavy nás při procházení Syrakusami provázely. Věděli jsme o případech, že z jedoucí motorky motocyklista sebral pěšky jdoucí ženě kabelku. A tak jsme v Archimedově městě strávili jen dva dny a jednu noc a druhý den krátce po půlnoci odjeli za dalším úžasným zážitkem – do **Pompejí**. Vykopávky jsme procházeli svým tempem s mapou doplněnou informacemi, při tom se nám naskýtal pohled na majestátný Vesuv; na jednom místě, bylo to u mlýnských kamenů, jsme se setkali s komentovanou výpravou a já jsem se snažil svým čtyřem děvčatům výklad z italštiny do češtiny přeložit.

Během cesty jsme s lidmi moc nekomunikovali. Jízdenky jsme měli, místenky ani lehátka jsme si nekupovali, jídlo jsme si z velké části vezli. To co zbývalo, jsem se snažil vyřídit italsky (dnes bych to už vůbec nedokázal), a jinak se nabízela angličtina.

V Pompejích jsme strávili celý den a k večeru odjeli osobním vlakem do Neapole, která byla také spojována s působením mafie, a tak jsme se jen rozhlédli nedaleko nádraží a raději v klidu čekali na rychlík z jihu na sever. V Itálii v mnoha velkých městech jsou hlavní nádraží hlavová, vyžadující pro rychlík mající v nich nácestnou stanici nepříjemnou výměnu lokomotivy; protože v noci tato nádraží bývají málo využívaná, noční rychlíky do nich často nezajíždějí. A tak u našeho rychlíku se

nepočítalo s tím, že by jej využívali cestující do Říma či do Florencie a tak se římskému centrálnímu nádraží Termini i florentskému Sta Maria Novella vyhnul, a tak nám, do Florencie mířícím, nezbylo než vystoupit na Martových polích 3 km od centra a počkat si tam na vlak směřující na Sta Maria Novella. Bylo kolem čtvrté hodiny ranní.

Na centrálním florentském nádraží jsme dorazili pro hledání noclehu příliš brzy a čas byl vzácný, platnost jízdenek omezená, a tak jsme vyrazili do **Pisy**. Areál se slavnou šikmou věží je na druhém konci města než nádraží. A tak jsme aspoň měli možnost si město projít, tam a zpátky přes 5 km, ne zrovna svěží a k tomu se všemi batohy. To, co jsme viděli, stálo za to. Komplex tvořený šikmou věží (torre pendente), katedrálou, baptisteriem a hřbitovem, mezi jednotlivými objekty trávníky s cestičkami, v krásném ranním chládku a bez lidí! Cenou za to bylo, že všechny objekty byly zavřené, jen do baptisteria jsme díky úklidu či větrání mohli nahlédnout. Bylo stále brzy ráno. Na nádraží jsme se vraceli velice spokojeni s tím, co jsme viděli.

Z Pisy jsme se vrátili do **Florencie**, v městských informacích na nádraží si zajistili celkem levné ubytování mezi nádražím a centrem (lepší polohu jsme si nemohli přát) v hotelu, kde jsme měli dva pokoje za sebou, v průchozím jsme byli my s Evi a v onom druhém děvčátka.

Florencie nás okouzila. Bylo však třeba využít volnou jízdenku, a tak jsme se po ubytování rozjeli do **Sienu**, starobylého univerzitního města s velkým náměstím, kde zrovna probíhala jakási folklórní slavnost. Ze zvědavosti jsme se podívali do jedné univerzitní budovy – šlo o jakousi obdobu Matfyzu – a různé informační tabule a vyhlášky k našemu překvapení velice připomínaly ty naše známé z Matfyzu pražského. Příčinou onoho překvapení bylo, že jediná zahraniční univerzita, na niž (a částečně i

do níž) jsme se před tím podívali, byla cambridžská. A ta je o hodně jiná! Cestou z centra na vlak jsme sbírali seménka ze šišek krásných, u nás se nevyskytujících jehličnanů.

Po návratu do Florencie ještě nějaký čas do večera zbýval, a ten jsme trávili třemi různými způsoby. Pro Evinku byla největším lákadlem Galerie Uffizi; vzhledem k výši vstupného a menším zájmem nás ostatních jsme se dohodli, že se tam vydá hned sama. Radunka a Jitunka si počínaly rozumně a odpočívaly v pokoji (tom hotelovém) a já s Petrunkou jsme se vydali na kopuli katedrály; při výstupu jsme absolvovali přes 400 schodů nahoru a také několik dolů – schodiště je zvláštním způsobem umístěno v klenbě kopule. Shodli jsme se s Petrunkou na tom, že to stálo za to.

Další den jsme dali vlakům pokoj a zažívali si Florencii s její architekturou, obrazy a sochami v kostelích i mimo ně. Nemile nás překvapilo, že základní stav kostela je být zavřený. A tak třeba obrazy v kostele Sta Marie Novella, který jsme měli kousek od hotelu, jsme si museli rychle prohlédnout v nevelkém časovém úseku mezi večerní mší a zavřením kostela.

Majíce ubytování ve Florencii jsme podnikli jednodenní vlakový výlet do Rimini a San Marina, kam jsme z Rimini zajeli autobusem. Prošli jsme si město **San Marino**, ležící na západním svahu přes 700 m vysokého kopce s hradem, k němuž jsme se nám v horkém počasí nechtělo. Silný turistický ruch k San Marinu patří, hlavní město nejstarší evropské republiky jsme rádi navštívili, ocenili jsme vyhlídku k západu (tedy nikoli k Jaderskému moři), ale strávit tam delší dobu jsme netoužili a raději jsme se vrátili do **Rimini** a tam nějaký čas pobýli na pláži u moře, vykoukali se a po koupání rádi využili možnost se osprchovat neslanou vodou.

Třetím italským městem, kde jsme vyhledali nocleh, byla **Ravenna**. Město nás nadchlo jiným způsobem – výzdoba kostelů a dalších staveb nádhernými mozaikami. To se jinde nevidí. Návštěva mimo město se nacházejícího mauzolea se už do našich plánů nevešla, přesto však z posledního navštíveného města jsme si odvezli úžasné dojmy. Cestou zpět jsme si z Verony zajeli do nedaleké Peschieri na břehu Gardského jezera. Přál jsem si vidět ve skutečnosti jezero odedávna mi známé z alb fotografií snad několika pratetiček. Koupání bylo příjemné, mezi koupajícími se bylo slyšet více němčinu než italštinu, s čímž docela korespondovalo středoevropské zařízení místní restaurace ("cítil jsem se tam jako doma"). Cesta zpět domů byla dost zdoluhavá a únavná⁵, ale vrátili jsme se plni krásných dojmů.

Nechtěl jsem se volných jízdének do zemí, kde je rodinným příslušníkům neposkytují, úplně vzdát, a tak jsem párkrát s co nejmenší spotřebou dní dovolené vyrazil na cesty. A tak jsem v září 1991 vyrazil do **Dánska**; přes Berlín a Rostock jsem

⁵ K únavnosti cesty výrazně přispívají přestupy s čekáním. Chybějí lavičky, čekárny, a někdy i informace k další cestě. Při jedné z cest domů přes Innsbruck bylo nejpříjemnějším řešením, aby si děvčata lehla v hale na podlahu. Ještě že nás z nádraží nevyhnali!

jel do Kodaně, celý vlak v Rostocku-Warnemünde naložili na trajekt, ale já jsem s chutí vyrazil na palubu a v časném ránu sledoval přiblížování do Gedseru. **Kodaní** jsem se hezky prošel, vystoupil na známou Kulatou věž, projel se lodí městem či kolem města a při tom se mohl podívat na Malou mořskou vílu, zajel do **Helsingøru**, tam se vykoupal a na volnou železniční jízdenku udělal vyjížďku do švédského **Helsingborgu**, kde mi zbyl čas jen na procházku po tamním protáhlém Hlavním náměstí (Stortorget) mezi přístavem (a s ním sousedícím nádražím) a výrazným schodištěm k zámeckému parku. Druhý den jsme chtěli prožít na Jutském poloostrově, leč na nádraží v přehledu odjezdu vlaků do **Aarhusu** jezdily jen vlaky první tříd, kdežto ty s 2. třídou končily v Korsøru. Pořádné jízdní řády na nádraží nebyly, a má snaha se zorientovat v tom, co bylo, narazila na problém, že mi dlouho nedocházelo, že v dánštině zápor nezačíná "n", nýbrž se vyjadřuje částicí *ikke*. Nakonec jsem pochopil, že vlak 2. třídy mě doveze jen do Korsøru, ale tam mohu s železniční jízdenkou nastoupit do trajektu a pak zas vlakem pokračovat do Aarhusu. Odtud jsem zajel ještě severněji do **Aalborgu** a ve snaze překonat svůj severně šířkový rekord ukončil svou cestu až v **Brønderslevu** (57,27°)⁶. Moc chytré to nebylo, nicméně nepředpokládal jsem od Dánských železnic takovou stupiditu, totiž že nejbližší vlak do Aalborgu, jímž jsem se chtěl vrátit, bude motorák tvořený dvěma krátkými vozy. Pokud bych jím nejel, dost nepříjemně by se můj časový plán naboural. Přes pokyny průvodčího k nenastupování jsem se tam doslova vecpal, dojel do Aalborgu a po jeho stručné prohlídce pokračoval už docela normálním vlakem přes Aarhus a Vejle do **Hamburgu**, kde jsem absolvoval jak malou večerní procházku, tak i malou vlakovou projížďku městem; k té druhé jsem s úspěchem použil (bezpříplatkový) vlak kategorie IC, protože to bylo jediné mně známé řešení použít WC, aniž bych musel něco platit (místní S-Bahn záchody neměla). Noční cesta vlakem přes Berlín do Prahy už proběhla bez problémů. A i bez jakýchkoli náznaků někdejší hranice mezi východním a západním Německem⁷.

Naším dlouhodobým snem byla návštěva Španělska. Cestu jsme si naplánovali na následující léto, tedy 1992. Evinka měla na mysli především umění, mně asi šlo nejvíce o to vyzkoušet si, zda budu s to ve španělštině komunikovat. Zkušenosti s italštinou mi dodávaly odvahy. Abychom co nejvíce využili drážní výhody, rozhodli jsme se cestovat na volné jízdenky až do italské Ventimiglie (zkráceně XXmiglia⁸), odtud by Evi s děvčaty jely na poloviční lístek do Cérbere či Port Bou, a dále již zas po Španělsku na volné jízdenky. Všechny jízdní doklady, včetně oněch zpátečních lístků přes Francii, jsme měli ještě před prázdninami, ale dopadlo to jinak. Při čekání na refýži Na Poříčí mě zrcátkem povalil kolem projíždějící autobus, vím, že jsem tam byl, a pak jsem se probral až na sále v nemocnici Na Františku, notně potlučený a s

⁶ Aarhus má jen 56,17°; do té doby nejseverněji položeným místem, kde jsem byl, byly Pittlochry, mající šířku 56,71°.

⁷ Při cestě do Dánska celá cesta Německem ležela na území bývalé východní části.

⁸ Nabízela by se výraznější zkratka XXM (XX je římské označení pro 20, M je římské označení tisíce, Ventimiglia znamená 20 000), která by konkurovala i současnému označování velikosti oděvů, avšak XXmiglia bylo používáno v italském jízdním řádu.

otřesem mozku. V nemocnici jsem pobyl od pátku do neděle, kdy kolem poledne pro mne přijel Jirka Prajz (z jarovského sboru) s Evinkou a byl jsem propuštěn domů. Vypadal jsem asi dost hrozně, cítil jsem se lépe, ale na dalekou cestu na Pyrenejský poloostrov to nebylo. Dověděl jsem se, že zaplacené volné jízdenky přes Francii je možno vrátit nejbližší v XXmiglii, pak se ale ukázalo, že před začátkem doby jejich platnosti tak lze udělat i v Praze, takže Evi využila poslední den, kdy to šlo, a jízdenky vrátila. Nicméně role Itálie jako jediné možnosti pro případné vracení jízdenek nás inspirovala k plánu na bližší dovolenou: místo do Španělska jet do severní Itálie. Vyjeli jsme jako jindy obtíženi batohy úměrně k našim možnostem, já jsa stále poněkud potlučený jsem se snažil si neulevovat, což se nakonec ukázalo být dobrou cestou k uzdravení opěrného a pohybového systému. Až do ligurské XXmiglie jsme jet kvůli vracení jízdenek sice nemusili (naštěstí, o 10 let později jsem se tam setkal s hodně nerudným pokladním), ale do hlavního města oné oblasti, tedy do **Janova** jsme se zajeli podívat. Byli jsme se podívat na malinký Kolumbův rodný dům a prošli jsme se jeho rodným městem, plným kopců, což se promítá i do toho, že hlavní nádraží Piazza Principe je z obou stran obklopeno tunely, jejichž sousedství je daleko nápadnější než u pražského hlavního nádraží.

Výlet do Janova jsme podnikli z našeho prvního ubytování v levném hotelu téměř v centru **Milána**, s malým balkónkem, kolem nějž jezdily tramvaje. Centrum Milána jsme si prošli, přičemž nejvýraznější vzpomínkou je, že 14letou Petru v šortkách nechtěli pustit do katedrály, a zajeli jsme si do malebného podalpského **Coma** s krásným velkým jezerem, jehož hladina je v nadmořské výšce kolem pouhých 200 m, avšak hloubka přesahuje 400 m. Do Coma nás ovšem nepřilákalo ani jezero, ani krásná krajina, nýbrž tzv. **Voltův chrám** – válcová budova, v níž je muzeum počátků elektřiny, věnované především tamnímu slavnému občanu Alessandru Voltovi, který se tam 1745 narodil a 1827 zemřel. Škoda, že expozice ani v nejmenším nepoužívá moderní v muzejnictvím používané interaktivní metody. Sama skutečnost, že je věnována pozornost významnému fyzikovi, nás potěšila.

Po Miláně jsme se ubytovali ještě ve **Veroně**. Atmosféru tohoto krásného Juliina města, vstupní brány z Tyrolska a Německa do Itálie, jsme si vychutnali asi ještě více, než bychom si byli přáli; v době, kdy by pro znavené poutníky bylo příjemné spát, se z ulice, v níž byl náš hotel, ozýval mohutný, krásný a hlasitý zpěv. Škoda, že v nevhodnou dobu, ale i to ke koloritu Verony patřilo. Samozřejmě že Romeo nesměl přijít zkrátka, a tak jsme podnikli polodenní výlet do nedaleké **Mantovy**, kde zlatým hřebem programu byla prohlídka rozlehlého gonzagovského Palazzo Ducale, kde měli diferencované vstupné, levnější pro Italy, dražší pro cizince. Mou sice lámanou italštinu ocenili tím, že nám počítali ono levnější vstupné, holčičky snad šly dokonce zdarma. Další výlet z Verony směřoval do **Padovy**, především do tamní Scroveniovské kaple.

Můj fyzický stav se po úrazu vyvíjel dobře, a tak jsme se rozhodli tento italský pobyt zakončit návštěvou Assisi. Bylo to trochu z ruky, ale volné jízdenky jsme měli. Z Verony jsme vyjeli brzy ráno, ve Florencii jsme stihli velmi dobrý přípoj, a tak jsme už

dopoledne vystoupili z vlaku na assiském nádraží, u mohutného barokního kostela Santa Maria degli Angeli, postaveného nad starým kostelem Porziuncola, který je kolébkou františkánského řádu. Velký barokní kostel kontrastuje s františkánskou prostotou, a tak jsme se tam nezdržovali a vyrazili vzhůru do asi 2 km vzdáleného starého Assisi; už nevím, zda pěšky či autobusem. Město **Assisi** nás okouzlo. Dvojkostel sv. Františka, kostel sv. Kláry a řada dalších kostelů, mezi nimi i jeden přestavěný z pohanského chrámu. Křesťanské kulturně historické zážitky ovšem bylo třeba doplnit i ryze praktickými, a tak jsme zašli na pizzu. S majitelem jsem se dal do řeči, zmínil jsem, že jsme z Prahy, kterou on bleskurychle zařadil do Chorvatska. Ale byl milý ...

Po dnu stráveném v městě Sv. Františka jsme si uvědomili, že se nám do poznávání Itálie nepodařilo zařadit staré slavné univerzitní město **Boloňu**. A tak jsme jí věnovali další den. Noc je pro cestu z Assisi do Boloně příliš krátká, a tak jsme cestu rychlíkem z Ancony v Boloni neukončili, nýbrž jsme dojeli až do Piacenzy, a odtud se osobním vlakem vrátili do Boloně. Tam se život teprve začínal probouzet, my jsme za ranního chládku vyšli do parku na menším kopci a tam jsme ze zásob posnídali a odpočívali. A jak jsme tak relaxovali, oslovil nás muž středního věku – žádné překvapení, byl to **svědek Jehovův**. Snažil jsem se s ním komunikovat italsky. Když viděl, že má co dělat s cizinci, vyndal z tašky knížku, kde byl jeden biblický text v mnoha jazycích vč. češtiny. Se zájmem jsem si ji prohlédl a tak trochu jsem zadoufal, že mi ji v rámci misie dává. Šlo však jen o ukázání. Celé setkání proběhlo příjemně, omezené jazykové možnosti neumožnily jít hlouběji, a tak nestálo ani mnoho času. Odebrali jsme se pak do města, již opouštěného ranním chládkem a vstupujícího do denního žáru. Příjemným útočištěm před sluncem rozpáleným městem nám byl klimatizovaný McDonald, kde navíc bylo k dispozici zdarma sociální zařízení.

Bologna má mnoho krásných památek, avšak pro nás byla ve stínu čerstvých dojmů z Assisi. K večeru jsme se vydali na cestu přes Benátky a Tarvisio domů. Radunka s námi nebyla r. 1980 v Benátkách, a tak jsem tam s ní na chvíli vyběhl před nádraží, aby aspoň něco z tohoto pozoruhodného města viděla (Canal Grande je hned před nádražím). Dovolena stála za to, i když závěrečné tři noci ve vlaku znamenaly přece jen značnou únavu!⁹

I v posledním roce existence Československa jsem vyjel na jednu vlakovou poznávací cestu sám. Manžel mé dříve zmíněné kolegyně Jitky Bendové Vladislav přijal pozvání na rok pracovat jako kryotechnik do ženevského **Cernu**. Odjel tam s celou rodinou, a protože je ve Švýcarsku draho, pronajali si dům kousíček za hranicemi ve francouzském městečku **Thoiry**. Hlavní vchod do Cernu je sice na švýcarské straně, avšak podzemní prostory tohoto největšího evropského fyzikálního výzkumného centra jsou snad větším dílem ve Francii (či pod Francií). Bendovi mě pozvali a umožnili poznat trochu Švýcarsko. Nádraží v Thoiry je mimo provoz a nádraží u ženevského letiště bylo od Bendů blíže než centrum města a Vláda mě tam mohl

⁹ Nejsem si úplně jist, zda jsem závěry cest v letech 1991 a 1992 nezaměnil, doufám však, že nikoli.

cestou do práce klidně odvézt autem. Cestou k Bendům jsem navštívil podvečerní Mnichov (zalitoval jsem, že tamní proslulé technické muzeum už bylo zavřené), odkud jsem na noc vyjel přes Innsbruck do Feldkirchu a tam nastoupil do prvního ranního vlaku mířícího do švýcarského Buchsu. Nejednou jsem četl, že v Lichtenštejnsku mají kvůli omezení automobilismu hromadnou dopravu zdarma, a tak jsem v Schaanu jízdu přerušil a hned zamířil k autobusu do Vaduzu. Nejen že nebyl zdarma, ale (aspoň pro Čecha) bylo jízdné neobyčejně vysoké. Zamířil jsem tedy do Vaduzu pěšky, avšak potřeboval jsem chytit další vlak do Švýcarska, a tak jsem sice do Vaduzu došel, ale nic pořádného z něj neviděl. A navíc mě zklamaly při cestě rostoucí hrušky, které vůbec nebyly dobré. Můj negativní vztah k Lichtenštejnům kvůli jejich restitučním nárokům vůči Československu se mým dvouhodinovým pobytem v jejich zemi ještě posílil.

Lichtenštejnsko mělo (a snad stále má) celní unii se Švýcarskem. Mezi Rakouskem a Švýcarskem tak tehdy probíhaly celní kontroly, avšak poněvadž jsem z Rakouska jel prvním, velice málo frekventovaným vlakem, kontrole jsem se vyhnul. A vlak, jímž jsem jel ze Schaanu do Švýcarska¹⁰, už měli celníci zkontrolovány. S přestupem na dopravně zajímavém nádraží Sargans jsem dorazil do Graubündenské metropole Churu, při procházce městem jsem si všimnul především velké koncentrace bank, zatímco jsem nezaregistroval nic, co by svědčilo o tom, že jde o velmi staré biskupské sídlo¹¹[\[11\]](#), před nádražní budovou mé pozornosti neuniklo nástupiště elektrifikované horské trati Chur – Arosa (asi 1775 m n.m.) a v otevřeném vagónu si ji oběma směry projel. Vědom si omezeného času jsem z churského nádraží odjel s přestupem v Curychu do Bernu. Švýcarské hlavní město se mi – hlavně svým členitým terénem a množstvím zeleně – líbilo a bylo mi v něm docela příjemně. Nicméně musel jsem se spokojit s menší procházkou centrem, k němuž naštěstí patří i nádraží, a pokračovat do Ženevy, kde na mne Vláda Benda čekal s autem. Přejezd hranic do Francie byl zcela nenápadný.

U Bendů jsem nocoval třikrát. Po první noci mě Vláda odvezl na vlak a já jsem se vydal na okružní výlet. První zastávkou bylo město Sion, o němž jsem slychal v souvislosti s fotbalem a jehož jméno se mi pochopitelně nesmazatelně vrylo do paměti. A vyšel jsem si nad město na tamní zříceninu hradu, a tak se mohu chlubit, že jsem byl na hradě Sionu, aniž bych kdy opustil Evropu. Chvíli jsem pobyl v Brigu, kde se stýkají švýcarských státních železnic asi s dvěma soukromými. Zálibně jsem si tam okukoval Glacier Expers, nejpomalejší evropský rychlík, jehož trať vede vysoko v Alpách, na nějž mi volná jízdenka neplatila, a odjel hodně plným státním rychlíkem přes slavný Löschberský tunel¹² do Thunu (tam jsem se setkal s dost neobvyklým

¹⁰ Trať Feldkirch – Buchs je jediná železnice vedoucí Lichtenštejnem; provozují ji Rakouské dráhy ÖBB.

¹¹ Někdy na přelomu 14. a 15. století tam působil český biskup Náz; podle rodiny Názů se jmenuje na bývalém strašnickém Bečvářově poli ulice.

¹² Na obou koncích tunelu byla nádraží zařízená na nakládku a vykládku autovlaků, což nahrazovalo silniční tunel; nevím, třeba dnes tam už i autům umožňují projet nitrem horského masivu.

problémem – šířka uličky ve vlaku byla pro šířku průvodčího nedostačující). Z malebného Thunu jsem si přivezl dost netradiční suvenýr – v tamním knihkupectví se mi podařilo koupit portugalský překlad Nového zákona. Zkrátka, Švýcarsko je kosmopolitní. V Bernu jsem jen přestoupil a cestou do Ženevy ještě absolvoval procházku Fribourgem.

Další den jsem poznával Ženevu. Mí hostitelé, ač katolíci, mi především ukázali památník reformace. Velice příjemné byly chvíle u Ženevského jezera (ovšem nekoupal jsem se tam). Cestou domů jsem se zastavil ještě v Basileji a odtud před Bádensko-Würtenbersko a Bavorsko se vrátil do Prahy, vděčen za možnost vidět krásné Švýcarsko. Jako železničáře mě zaujaly tamní vlaky. Vzhledem k rozdílnosti dohod ČSD s jednotlivými tamními železničními správami jsem rozmanitosti tamních železničních dopravců musel věnovat pozornost, ale cestující kupující si jízdenky se o to vůbec nemusí zajímat. Cesta Löscherským tunelem byla výjimkou, jinak nebývá problém najít ve vlacích místo k sezení, avšak nejezdí nevyužity. Úžasné jsou řešeny přípoje, tam, kde se očekává větší počet přestupujících, přijíždějí vlaky k dvěma hranám téhož nástupiště, a to tak, aby vozy stejné třídy zastavily proti sobě. Návaznost v přestupních stanicích je důležitým faktorem pro sestavování jízdního řádu.

Blížilo se další léto a my jsme stáli před rozhodnutím, kam na dovolenou. Chtěli jsme co nejvíce využít volné jízdenky. V bývalé Jugoslávii probíhaly začátkem 90. let dost těžké boje, jejichž výsledkem byl rozpad onoho mnohonárodního státu. Nejdříve se osamostatnilo **Slovinsko**, které pak stálo mimo oblast bojů a konfliktů, a tak jsme se rozhodli dovolenou roku 1993 strávit tam, s děvčaty se podělit o vzpomínky na naši dlouho jedinou zahraniční dovolenou a vidět i nějaká místa, která jsme tehdy neviděli. Tehdy, v roce 1975, jsme museli objíždět přes Maďarsko, tentokrát jsme cestovali přes Rakousko, kde jsme se cestou stavili v Hallstattu, který je od železnice oddělen protáhlým Hallstattským jezerem s převozem koordinovaným s vlakovým jízdním řádem. Městys je na svahu horského masivu nad jezerem a je poznamenán nedostatkem prostoru, což se projevuje i na křesťanském hřbitově, kde jsou hroby v několika vrstvách. K večeru jsme odjeli s přestupem ve Steinach-Irdning do Bischofshofen, odkud jsme použili mezistátní rychlík jedoucí do Rijeky. Přestoupili jsme v Pivce a dojeli do Koperu, kde nás čekalo první překvapení – nádraží bylo ve městě (r. 1975 vlak končil asi 5 km od města). Prostřednictvím informační kanceláře jsme si na 4 noci zajistili ubytování v soukromí v nové části města, nebylo zrovna levné, ale mělo úroveň – apartmán v dolním podlaží vily a večer na uvítanou vždy karafa vína a mísa rajčat. V Koperu jsme si užili jak krásy starého města, tak možnosti koupání v moři (první den mimo koupaliště, pak dvakrát na mořském koupališti – po 19. hodině zdarma) a podnikli tři zajímavé výlety, nejprve vlakem do úžasné Postojnské jeskyně, pak autobusem do Piranu a konečně vlakem do chorvatské Puly, kde jsme po zklamání římským amfiteátrek pocítovali pocítovali únavu, načež jsme narazili na některé úžasné památky, které Evince daly novou sílu a ta se přenesla i na nás ostatní. Negativním zážitkem výletu do Puly bylo dlouhé stání vlaku na přejezdu Rakitovec (SI) – Pazin (HR) při cestě tam i zpět.

Z Koperu jsme se přemístili do Nové Gorice, kterou jsme neznali. Jakmile jsme tam s využitím jakési univerzální slovanštiny našli ubytování, vydali jsme se pěšky přes hranice do Gorizie a odtud vlakem do Terstu. Slovinská hraniční kontrola si počínala způsobem, který připomínal naše zkušenosti s cestami do východního Německa, jakoby ani nezaregistrovali, že už nežijí v "socialismu". Terst nás zaujal, přičemž asi nejvíce si pamatujeme na kopec s vykopávkami na vrcholu, a v nich byla spousta hrozně hubených koček. Ve městě jsme viděli poutače McDonalda, což velice naladilo Radunku. Když jsme nevěděli, zda ho najdeme, řekli jsme jí, že o návštěvu McDonalda nepřijde, ať už v Terstu nebo v Praze. Dříve než jsme zjistili, že ono terstské gastronomické zařízení je kdesi na vzdálené periferii Radunka si uvědomila, že "nebo" není vylučovací, takže pokud bychom bývali v Terstu úspěšni, naději na pražskou návštěvu své oblíbené restaurace by stále měla.

Z Nové Gorice jsme se ještě vydali vlakem (a z Bohinjské Bistrice autobusem) k Bohinjskému jezeru a odtud lanovkou na Vogel, zakončivše tento výlet koupáním na západním břehu krásného Bledského jezera. Cestou domů jsme ještě z Jesenic si zajeli prohlédnout Lublaň; byla stále hezká, i když trochu jiná než ta, kterou jsme navštívili o 18 let dříve.

Návštěva Slovinska byla poslední rodinnou zahraniční cestou. K rodinné návštěvě Španělska jsme se už nedostali, dcerky dospívaly, to hlavní dosažitelné volnými jízdenkami jsme viděli. A letech 1994 a 1995 jsme měli s Evinkou možnost jiné zahraniční dovolené: Slávek Procházka nás pozval na 11denní pobyt ve školicím středisku TCM (Toward Christ Mission) nedaleko dolnorakouského Heiligenkreuzu.

Kapitola 7.9 roste více, než jsem předpokládal. Vzpomínky na cesty, zvláště ty rodinné, po pádu železné opony, jsou silné a krásné. Nechci je omezovat. A četba příliš velkých stránek je poněkud nepohodlná, a tak budu pokračovat v dalším souboru [7.9a](#). Tam už celorodinné akce budou obsaženy jen výjimečně, ale – věřím – také půjde o vděčné vzpomínky na hezké prožitky při cestách mimo domov.